

**Спорните секретни документи се събират
от съда в открито заседание
Александър Кашъмов, ПДИ**

Съдът е длъжен да събира доказателства само в открито заседание с участието на страните по делото, независимо че съгържат класифицирана информация. Това реши миналата седмица петчленен състав на ВАС, като за първи път даде тълкуване на чл.41, ал.3 от Закона за достъп до обществена информация, според който при оспорване на законността на маркиране с гриф за сигурност съдът има властта да изиска секретния документ за преглед. Тъй като първата съдебна инстанция - състав на пето отделение на ВАС е разгледала секретни документи в закрито заседание, делото ѝ се връща за ново разглеждане.

Делото започна по повод на заявление на Програма Достъп до информация (ПДИ) от 2 юли 2002 г. до Министерския съвет (МС), с което се иска копие от Правилника за организацията на работата по опазването на държавната тайна в НРБ, приет с негово непубликувано Постановление № 30 от 1980 г. Съществуването на правилника беше разкрито случайно, когато кметът на Хасково се позова на него в свое решение за отказ по заявление на гражданин. На 15 юли 2002 г. МС отказа достъп до Правилника с мотива, че е маркиран с гриф за сигурност "секретно".

ПДИ оспори решението за отказ пред Върховния административен съд. Изисквайки за преглед Постановление № 30 от 1980г. (6 листа) и Правилника, представляващ негово приложение № 2 (79 листа), тричленният състав на ВАС констатира гриф "строго поверително" върху първия документ и "поверително" - върху втория.

С решение от 25 ноември 2002г. Върховният административен съд отмени отказа за предоставяне на правилника като незаконосъобразен.

Според съда правилото на ЗДОИ, според което в отказа писмено се посочват правните и фактическите му основания, е абсолютно задължително. Неговото нарушаване винаги е съществено. Позоваването на гриф за сигурност не представлява на практика излагане на мотиви за отказ. При това положение съдът не следва сам да търси и издирва аргументите, довели до отказа за достъп до обществена информация.

Решението бе обжалвано от Министерския съвет пред петчленния състав на ВАС, чийто акт е окончателен.

Това е първото съдебно дело за достъп до информация, в което съдът изиска за преглед секретен документ, макар че не се произнесе по законността на маркирането му с гриф за сигурност.

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

*Спорните секретни документи
се събират от съда в открито
заседание*

*Международен ден на правото
да знам - 28 септември*

*Интересите на кого брани
класифицираната информация*

*Петкратно нараснаха
питанията по ЗДОИ в община
Стара Загора*

*ПДИ представи сборника
"Съдебни дела по закона за
достъп до обществена
информация. Втора част"*

*Заплатите на партийните
лидери не са тайна - постанови
съдът в Мексико*

Случай на месеца

*Подготвят се промени в Закона
за защита на личните данни*

Значението на делото всъщност е още по-широко. То несъмнено оказва влияние за започване на процес на преразглеждане на документи, засекретени преди влизане в сила на Закона за защита на класифицираната информация. На 11 юни 2004 г. Министерският съвет разсекретил 1 484 свои акта, в това число и спорното Постановление № 30 от 1980 г. под номер 904 в списъка. Още по-важно е, че правителството вече е предупредено да излага подробни мотиви както за правното основание, така и за фактите, налагащи класифициране на доку-

продължава на стр. 2

менти. Това означава в бъдеще да се извършва класифициране само след предварително мислене, при следване на всяка една стъпка от **тройния тест**:

а/ наличие на законово основание (справка - списъка по ЗЗКИ);

б/ с цел защитата на конституционно гарантиран интерес;

в/ спазване на пропорционалност на необходимата му защита от вреда и на преценка за надделяване на обществения интерес от разкриване на информацията.

Дали министърът на финансите Милен Велчев го спазва при отказа да предостави достъп до договора с "Краун Ейджънтс" и президентът Георги Първанов - при отказа да разкрие доклада на службите за сигурност относно участието на български лица в търговията с петрол с Ирак са въпроси, които ще се осветлят по-късно. Така или иначе Законът за достъп до обществена информация остава единственото средство за граждански контрол върху законността на засекретяването.

Следващата стъпка на Програма Достъп до Информация е да доведе до край своите усилия да получи разсекретения правилник. След разсекретяването му в началото на миналия месец отпадна основанието да се откаже достъп. Остава обаче едно съмнение за забавяне на предоставянето на документа, породено от мъгляви изказвания за "необходима техническа обработка".

Международен ден на правото да знам - 28 септември

Програма Достъп до Информация започва подготовката за отбелязването на Международен ден на правото да знам - 28 септември. И тази година в България ще има церемония с връчване на награди за принос в областта на свободата на информацията. За тях ще бъдат номинирани граждани, неправителствени организации, журналисти, упражнявали активно правото си да търсят информация, както и институции, изпълняващи добре задълженията си по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ). Ще бъдат връчени и негативни награди на институции, които не изпълняват задълженията си по ЗДОИ или нарушават правата на гражданите по закона. В интернет страницата на Международния ден на правото да знам (<http://www.righttoknowday.net>) всеки може да предложи своите номинации за награди в отделните категории след попълване на публикуваната форма. Предложения могат да се правят до 12 септември 2004 г. Специално жури ще определи носителите на годишните награди. В него са поканени изтъкнати личности от медиите и неправителствени организации, които през годините са спомогнали за утвърждаване на стандартите в областта на свободата на информацията.

Награди ще бъдат връчени в шест категории:

1. Институция, най-добре организираща предоставянето на информация за граждани.
2. Най-добър журналистически материал, свързан с правото на достъп до информация.
3. НПО, най-активно използвала ЗДОИ.
4. Гражданин, най-активно използвал ЗДОИ.
5. Институция, която не изпълнява задълженията си по ЗДОИ и нарушава правата на гражданите.
6. Най-абсурдно решение за отказ да се предостави информация.

Решение 28 септември да бъде честван като Международен ден на правото да знам бе взето на 28 септември 2002 г.. Тогава в София бе учредена Международна мрежа на застъпниците за свобода на информацията. Програма Достъп до Информация е основател и член на Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията. Днес в международната организация членуват близо 40 НПО, застъпници за правото на достъп до публична информация.

Честванията през тази година в различни страни включват провеждане на пресконференции, медийни изяви и раздаване на позитивни и негативни награди на специални церемонии.

В България през 2003 г. Денят на правото да знам бе отбелязан за първи път - (http://www.righttoknowday.net/ceremony_bg.htm).

Интересите на кого брани класифицираната информация Анелия Славейкова, координатор на ПДИ, Вигин

Какви или по-точно чии интереси брани класифицираната информация? Този въпрос все по-често си задават журналисти от Вигин, които правят собствени разследвания по темата източване на жито от държавния резерв.

Разследването на случая, който се оказва, че не е само местен, тръгва от публикация във вестник "Вигин". Там още през ноември м.г. за първи път, макар и по неофициална информация, новината за липси от държавния резерв става обществено достояние. После депутатът от Коалиция за България Михаил Миков под формата на актуално питане в Народното събрание иска ясен отговор от аграрния министър Мехмед Дикме по случая с

изчезналото от държавния резерв жито.

Отговор дава министър Филиз Хюсменова. Тя е тази, която разбулва, но не съвсем, тайната, която брани засекретената информация около всичко свързано с Държавната агенция "Държавен резерв и военновременни запаси" (ДА "ДРВВЗ"). Съобщенията от министъра факти са смущаващи. Във вигинската зърнобаза "Върголия", избрана за външен съхранител на зърно през 1999 г. не са констатирани разминавания между внесени и налични количества зърно само през първите две години от съществуването ѝ. В далечната 2001 г. проверка е установила липсата на 3 561 тона хлебна пшеница. Тогава е сключено споразумение за възстановяване на липсващите количества. То обаче е само частично изпълнено - на резерва са върнати едва 1 754 от всички 3 561 тона липси. Затова по описа на кулския районен съд за 2003 година под № 107 е заведено гражданско дело срещу зърносъхранителя. Още същата година делото е приключило с осъдително решение. Издаден е и изпълнителен лист, по силата на който съхранителят - зърнобазата "Върголия" - следва да възстанови 3 561 тона пшеница или да заплати сумата от 1 083 257 лева (стойността на изчезналото количество зърно).

Въпреки това през същата тази година, в която агенцията и зърносъхранителят се съдят, във "Върголия" според отчетните документи продължават да се съхраняват 9 613 тона зърно. А повторна ревизия на количествата в края на

годината установява нови липси, още по-граслични. Този път от силовите е изчезнало повече от половината количество - от 9613 тона зърно липсват 5080. Съставен е констатилен протокол, с който се дава и задължително предписание в десетдневен срок да се възстанови липсващото зърно. Следва акт за административно нарушение, а после и наказателно постановление, с което зърносъхранителят е глобен с максималната по закон парична санкция - 500 000 лева. Когато се установява, че не са изпълнени предписанията и житото не е върнато, следва втора парична санкция пак в максималния по закон размер от 500 000 лева.

"Предприети са всички действия за защита интересите на държавата и по съдебен ред - подадена е искова молба пред Вигинския окръжен съд, с която се претендира гължимата неустойка по договора за съхраняване на пшеница от държавния резерв. Депозирани са и сигнал до Вигинската окръжна прокуратура", уверява от парламентарната трибуна министър Филиз Хюсменова. Половин година по-късно опитите на вигински журналист да се добере до информацията относно това какво е движението по тези две държавни дела останаха безрезультатни. Оказа се, че и делото, което Държавната агенция "Държавен резерв и военновременни запаси" води, за да защити държавния интерес

е с гриф „строго секретно“

и достъп до него имат само определен брой служители, имащи право да боравят с класифицирана информация. А що се касае до сигнала, с който е сезирана Вигинската окръжна прокуратура окръжният прокурор Пролетка Велкова обясни, че е необходима поне седмица време, за да провери докъде е стигнал случая.

Иначе засекретяването на данните относно държавния резерв засега се оказва, че брани само едно - фирмата зърносъхранител и името на нейния собственик. Защото и в изнесеня наскоро доклад на парламентарната комисия, натоварена да разследва случая с източването на резерва, пак са спестени имената на замесените лица. Само към вигинските липси от около 8 хиляди тона са прибавени още над 40 хиляди тона зърно, които комисията е установила, че са изчезнали от други наети зърнобази в страната.

продължава на стр. 4

"Не съм запознат на какво основание е засекретено делото на ДА "ДРВВЗ" срещу зърносъхранителя. В крайна сметка може би цялото количество зърно в гържавния резерв може да бъдат тайна, но за отделни липси, когато са предмет на едно дело, едва ли има място за тайна и за засекретяване на цялото дело. Все пак това е въпрос, който

трябва да се решава от съдебната система. При всички случаи обаче след скандалите около резерва е необходима повече прозрачност." Така депутатът Михаил Миков коментира казуса секретна информация, когато се касае за открити кражби от гържавния резерв. "Аз лично очаквам, че след този скандал ще произтекат много промени в законодателството, свързани с

гържавния резерв", допълни депутатът.

А на журналистите от Вугин не им остава нищо друго освен да чакат законодателните промени, за да могат със своите разследвания да осъществят конституционното право на българските граждани на достъп до информация - в случая за това кой е източил зърното от Държавния резерв.

Петкратно нараснаха питанията по ЗДОИ в общината Христо Христов, координатор на ПДИ, Стара Загора

Над пет пъти са нараснали писмените заявления за достъп до обществената информация, подадени на гише в общинската администрация в Стара Загора, показва проверка на място. За първото полугодие на тази година са постъпили и са обработени 102 искания за достъп до документи, няма нито един отказ. През 2003 г. заявленията са били едва 19, като част от тях са всъщност желанието да бъдат получени документи по гражданско състояние, уточняват администраторите. Основно въпросите са на общински съветници от различни групи, които се интересуват както от решенията на старейшините в предходни мандати, така и от актове на администрацията, свързани с разпоредителни сделки с имущество.

Има искания и по доклади на различни проверяващи институции, включително и на Сметната палата. Според общинските служители увеличението на писмените заявления показва само едно: че гражданите вече добре се ориентират в материята на закона за достъп до обществената информация. Няма постановен нито един отказ, пък бил той и частичен, макар в устни разговори отделни заявителите да показват недоволство, че не са намерили сред предоставените им документи търсеното. На подобни твърдения отговорът от администрацията е единствено възможен: ако бъде описано по-точно какво конкретно иска да бъде предоставено и ако то съществува в регистрите ни - ще го намерим! В момента е в ход завършването на изключително обемна задача: качването на цифров носител на цялата общинска собственост, където всеки ще може да намери конкретни данни за най-малкия общински имот, както и кога, но кого и при какви условия е отдаден под наем или на концесия.

Работата е продължила близо година, тъй като се оказва че архивите са били в почти "насипно състояние". Инициативата е на кмета г-р Евгений Желев и общинските съветници. Информацията ще бъде достъпна и от електронния сайт на община Стара Загора: <http://city.starazagora.net/>.

Точно обратна е тенденцията в РДВР, където миналата година са постъпили 3 писмени заявления по ЗДОИ, а през тази няма нито едно. От ведомството обаче правят уговорката, че има други искания, които са обработени по реда на вътрешноведомствени указания и наредби и на практика информацията все пак е била полагана.

Седем са заявленията по ЗДОИ, постъпили в приемната на областната администрация, няма отказ, потърсените информацията я получават на електронен или хартиен носител. Основно се търсят актове за собственост.

В местната дирекция на ХЕИ са постъпили 3 искания, на две е даден веднага отговор, а един от търсените информацията май е забравил за заявлението си, защото подготвените за него документи относно нагласите сред подрастващите към предаването по полов път заболявания така и стоят непотърсени от месеци.

Един-единствен отказ има в РИОСВ от началото на годината, оказало се че дирекцията не разполага с поисканата информация.

Че нещата са навлезли в нормалното си русло показва и резултатът от проверката в Окръжния съд, където са категорични, че нито миналата, нито тази година са завеждани, а още по-малко гледани дела за отказ по ЗДОИ.

Програма Достъп до Информация представи сборника "Съдебни дела по закона за достъп до обществена информация. Втора част"

На 13 юли 2004 г. ПДИ представи сборника "Съдебни дела по закона за достъп до обществена информация. Втора част" в галерия "Кръг + ". На представянето присъстваха съдии, представители на неправителствени организации, журналисти. Книгата "Съдебни дела по закона за достъп до обществена информация. Втора част" е отпечатана на български и английски език. Изданието може да бъде поръчано чрез интернет страницата на ПДИ на адрес: <http://www.aip-bg.org/order.php>. Ето и първите отзиви за книгата:

Васил Чобанов, журналист, Радио "Нова Европа"

"Това е книга, която ни кара да мислим. Това е книга, която не ни дава готовото решение, а ни показва процеса. Тя ни дава новото! Книгата ни дава пътя от заявлението до решението на 5 членен състав на ВАС. Тя ни показва усилията, направени от екипа на ПДИ, за да бъдат казани нещата простичко, за да бъдат разбрани от всички читатели проблемите за достъп до обществена информация - нещо, на което нашето общество тепърва ще се учи. Горещо ви препоръчвам книгата, защото освен анализа, който авторите са направили на практиката на ЗДОИ, в нея

са публикувани и развития на съдебни дела по закона. Обществото ни и цялата система за достъп до обществена информация - къде добре, къде не до там добре, е извървяло няколко крачки и това наистина си личи от паралелния прочит на първото и второто издание на водените от ПДИ съдебни дела. Там, където в първия сборник се говори съвсем скромно за служебната и държавната тайна, тук - в "Съдебни дела по закона за достъп до обществена информация. Втора част" навсякъде е видимо и активно. Практиката се развива! Това са неща, които се случва около нас и вероятно един ден тези неща ще се изучават като университетска специалност. Спомнете си откъде тръгнахме - нямахме ЗДОИ, след него дойдоха новите закони, които администрацията се научи общо взето да използва и вероятно идват бъдещи закони, които трябва да бъдат осъзнати и осмислени през машината на съда".

Александър Еленков, съдия от ВАС

"Приятно съм развълнуван след прочита на сборника "Съдебни дела по ЗДОИ. Втора част." В изданието личи голямата крачка, която е сторена. Аз условно разделям книгата на две части - теоретична и практическа. Теоретичната част - отбелязвам с радост - показва ентузиазма на хората, захванали се с отделните становища и застъпвания на различните състави на ВАС по сходни и дори бих казал почти идентични казуси. Аз, искрено ви казвам, изпитах истинско удоволствие, когато я четох. Не само пожелавам, ами и препоръчвам на тези млади хора от ПДИ,

следващото издание наистина да бъде така сериозно в теоретичен обхват. Защото този закон вече се нуждае от сериозна теоретична разработка. Достатъчно практическа основа

има по ЗДОИ. Необходимо е само желание и това гръзновение, което те имат. Спомням си преди години отидох в офиса на ПДИ на ул. "Славянска". Тогава още нямаше закон и там аз за първи път чух това понятие "достъп до обществена информация". Както казваше един колега - тогава имаше само една гола Конституция. При срещата ми с екипа на ПДИ ми направи впечатление техният ентузиазъм, който, по мое мнение, не ги е напуснал и до днес. От сърце им желая да го запазят и за в бъдеще! Нека следващата книга бъде още по-дебела и всеобхватна, защото правните спорове по тематиката няма да намаляят. От сърце ви желая успех!"

продължава на стр. 6

Александър Кашъмов, адвокат, ПДИ

"Това, което е може би най-важното за тази книга, както и за другите книги, които екипът на ПДИ е създал е, че те много сърдечно отразяват нашата работа. Това не са строго теоретични текстове. Ние не

сме си поставяли за цел да коментираме съдебната практика от една чисто теоретична гледна точка като някаква доктринална позиция, още повече, че мисля не ни е работа. Според нас съдебната практика по този закон или по-точно казано по това право - правото на достъп до информация - всъщност е нежелана част от живота. Тази книга изразява нашия възглед, нашата вяра. Ние смятаме, че правото на достъп до информация е самият гръбнак на демократичното общество. Съдебната практика в този смисъл представлява една нежелана част от всичко това, което е свързано с правото на достъп до информация. В България няма друга институция - освен съда - която да се занимава с контрол върху упражняването на това право и изпълнението на задълженията на органите на власт. На базата на нашия опит

мога да кажа, че това, което се случва в България, ако го сравним с други страни от региона, е изключително, защото тук наистина купи доста енергична дейност, свързана с искането на обществото за повече откритост, с притискане и стесняване на полето на секретността. Самите ние гвамата с колежата Кирил Терзийски в хода на изследването преди да напишем текста, се спряхме за момент. Ние си гадохме сметка, че преди това не сме имали възможността, не сме имали този поглед върху цялата тази тематика. Не сме успели да видим колко много се е случило, колко много е направено в нашето общество и колко много помага независимият съдебен контрол за развиването на това право и за упражняването му. Ние смятаме, че има какво още да се направи от страна на всички в тази област."

Гергана Жулева, изпълнителен директор на ПДИ

"Считам, че различни ентузиастични на различни места в администрацията мислят как да прилагат ЗДОИ, така че следващата ни книга за съдебните дела да не е толкова голяма или поне съдебните дела за достъпа до информация да бъдат свързани действително със сериозните ограничения на това право. Влиянието на нашите книги - не защото са на ПДИ, а защото отразяват практиката в България по прилагането на закона, според мен, е много голямо. То е толкова не само у нас, но и в чужбина. Преди време, когато издадохме първата книга "Съдебни дела по ЗДОИ", в Словения се приемаше техният закон за свобода на информацията. Аз бях много приятно изненадана, когато заместник-министърът на правосъдието на Словения ми написа писмо с молба да изпратим за библиотеката на министерството и на национал-

ната библиотека няколко екземпляра от книгата, защото те се подготвят да прилагат техният закон за свобода на информацията. Друг такъв интересен случай - част от нашия екип беше в Сърбия за обсъждане на техният проектозакон за свобода на информация. Един народен представител-участник в срещата, ядосвайки се за това, че според него се водят дискусии по незначителни проблеми, каза: "Абе хайде, българите от кога си прилагат закона. Вижте там - случая с бунгалото!" Бяхме приятно изненадани, понеже, "случаят с бунгалото" в гр. Берковица е едно от съдебните дела, които ние водихме.

Нашият опит е интересен за другите страни, които са в период на приемане на такова законодателство, които са в период на подготовка на прилагането на тези закони, защото им показва какво ги очаква след приемане на това законода-

телство. И макар българският закон да не е толкова хубав, слава Богу, у нас има голямо търсене на информация. Според доклада на министър Калчев за работата на държавната администрация, за миналата година има над 46 000 заявления за достъп до обществена информация. От тях към 21 000 са в писмен вид. Много или малко е това? Аз не мога да отговоря на този въпрос но мисля, че има определен интерес у хората да използват правата си по този закон."

**Заплатите на партийните лидери не са тайна - реши
Федералният изборителен трибунал в Мексико
Информация на „Достъп до информация А.С. - Мексико“**

За първи път в историята на Мексико, органите на съдебната власт постановиха решение в полза на достъпа до информация по Закона за прозрачност и достъп до правителствена информация (ЗПДПИ), приет през 2002 г.

В края на 2003 година, мексиканският гражданин Артуро Зарате подава заявление за достъп до информация до Федералния изборителен институт (ФИИ) с искане да получи данни за заплатите на лидерите на всички регистрирани политически партии. В отговор, Федералният институт твърди, че не съхранява подобна информация. Такава би могла да бъде потърсена единствено от отделните партии, които обаче не са задължени да я предоставят по Закона за прозрачност и достъп до правителствена информация.

След получаване на отказа, Зарате се обръща за правна помощ към неправителствената организация "Достъп до Информация - Мексико", откъдето му оказват съдействие при обжалване на решението пред Федералния изборителен трибунал (ФИТ).

На 25 юни, 2004 г. Изборителният трибунал отменя обжалвания отказ и задължава ФИИ да постанови ново решение, с което да предостави исканата информация в рамките на десет работни дни.

В решението си ФЕТ приема, че той е компетентният орган да се произнесе по случаи за достъп до информация, свързани с политическите партии и касаещи защитата на политическите права на гражданите. Трибуналет се произнася не само по спорове, касаещи правото на гражданите да избират и бъдат избирани и свободата на политическите убеждения, но също и когато е сезиран по въпроси, тясно свързани с изборителния закон. Това включва и правото на информация, която е необходима за защитата на групи политически или изборителни права. По този начин съгът изясни процедурата по обжалване в случаите, когато се търси информация от политически партии.

Решавайки случая по същество, Трибуналет приема аргументите на жалбоподателя, че политическите партии не могат да откажат да разкрият произхода и начина на разходване на финансовите им средства, тъй като представляват организации, които действат в обществен интерес, получават финансиране от държавния бюджет, а приходите и разходите им се известни на и се проверяват от Федералния изборителен институт.

Отбелязвайки, че въпросът, повдигнат от жалбоподателя, не е разглеждан дотогава, Изборителният трибунал определя решението си като "Tesis

Relevante", което в мексиканската правна система означава, че то се превръща в прецедент.

Следващата стъпка за неправителствената организация е да проследи, дали ФИИ ще се съобрази с решението. Това е първият случай, поет от правния екип на "Достъп до Информация - Мексико", който ефективно работи от началото на 2004 г. с подкрепата на програмата "Правна инициатива" към Институт "Отворено общество".

Решението на трибунала предизвика широк отклик в медиите и незабавна реакция от страна на политическите партии. Седмица след постановяването му, най-големите политически партии публикуваха информация на Интернет страниците си за заплатите на основните си лидери. Това от своя страна предизвика невиджан в политическата история на Мексико дебат за функцията и ролята на политическите партии.

Този успешен опит проправи пътя към получаване на достъп до информация, съхранявана от политическите партии и към създаване на правила за прозрачност и отчетност на подобни структури, които често са смятани за частни организации, но имат силно изразени обществени функции.

**Превод от английски:
Николай Маревков**

Случай на месеца

Голям масив от лични данни ще събира Shell SMART и ще ги прехвърля на друг администратор. Това се съобщава в текста на рекламната диплома, която получават този месец абонати на GloBul. Те са поканени да участват в програмата за събиране на SMART точки. От клиентите на оператора се искат данни като ЕГН, три имена, номера на домашни и мобилни телефони, електронни адреси, професия, доходи. Призовани са да дадат съгласие с подпис за прехвърляне на личните им данни на друг администратор за целите на програмата, информира координаторът на ПДИ в Кърджали Вълчо Милчев

Случаи като този вече не са рядкост. Различни производители на стоки, вериги магазини, телевизионни състезания и т.н. непрекъснато ни приканват да участваме в най-разнообразни игри, лотарии, томболи с обещания за печалби и подаръци. Почти винаги, за да участваме в подобна игра изпращаме до организатора - кога повече, кога по-малко - данни за нас. В това, разбира се, няма нищо лошо, стига да сме сигурни, че предварително обявените правила на въпросните игри действително ще се спазват и че предоставените от нас данни ще се използват единствено, за да бъде идентифициран без съмнение печелившият участник. Не е тайна, че често пъти след участие в подобна игра сме засипвани с рекламни брошури, предложения за кредити или покупка на нови стоки и какво ли още не. Нарушава ли се по този начин правото на защита на личните ни данни, можем ли да се предпазим и по какъв начин, дължни ли са организаторите на подобни игри да спазват някакви правила за защита на данните ни и какви са те. В този коментар ще се опитаме да отговорим на тези въпроси. Описаните случаи се отнасят до изпълнението на изискванията на Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД) към лицата, които

събират и обработват лични данни. Законът ги нарича администратори на данни. В редица случаи от ежедневието се налага гражданите да предоставят данните си на различни институции, държавни органи или частно-правни лица - банки, застрахователи, търговци, лекари и т.н. Това е необходимо, за да може да получават услуги, справки, удостоверения, да упражняват правата си по различни договори и т.н.

Във всички случаи администраторите на данни трябва да спазват следните правила:

1. Да събират лични данни единствено със знанието и съгласието на лицата.
2. Да събират само толкова данни, колкото са им необходими, за да извършат услугата или дейността, за която всъщност са събрани данните.
3. Да съхраняват данните достатъчно надеждно и да не ги предоставят на други администратори без знание и съгласие на лицата.
4. Да предоставят достъп до данните на лицата винаги при поискване от тяхна страна.
5. След изпълнение на дейността за която са събрани данните, да унищожат данните или да ги превърнат в анонимни.

Нека да разгледаме представения казус през призмата на

изброените правила. Както се вижда имаме двама администратори на данни - частно правни лица - търговци:

А) Shell - фирма търговец на горива, която събира данни за клиентите си само в случаите, в които самите клиенти доброволно се съгласяват да ги предоставят, за да могат да се ползват от добре познатите "Смарт карти".

Б) GloBul - мобилен оператор, който събира данни за клиентите си, за да може:

- да предоставя точно услугите на клиентите си;
- да събира вземанията си от предоставените телефонни услуги.

В случая трябва да се отбележи, че **тези двама администратори събират лични данни единствено ако клиентите им ги предоставят доброволно** (а не задължително, по силата на нормативно задължение, например). Да се върнем към правилата на ЗЗЛД за администраторите:

1. Да събират лични данни единствено със знанието и съгласието на лицата.

Доколкото ни е известна практиката и на двамата администратори, това правило се спазва. Ще подчертаем само, че администраторите следва да разясняват на клиентите си за какво са необходими събраните

продължава на стр. 9

лични данни и как ще бъдат съхранявани и използвани. Това може да бъде направено в сключения между фирмата и лицето клиентски договор.

2. Да събират само толкова данни, колкото са им необходими, за да извършат услугата или дейността, за която всъщност са събрани данните.

И двамата администратори следва да събират ограничен брой лични данни на лицата, необходими им да идентифицират точно клиентите си и да им предоставят адекватно предлаганите услуги. Това са обикновено три имена, адрес и допълнителен идентификатор (ЕГН или номер на личната карта - считаме, че е излишно да се изискват едновременно и двата номера). Евентуалното изискване за предоставяне на копие от личната карта естествено е излишно и противоречи на закона.

3. Да съхраняват данните достатъчно надеждно и да не ги предоставят на други администратори без знание и съгласие на лицата.

Вероятно и двамата администратори, независимо един от друг, притежават подобни данни за клиентите си. Независимо от това обменът на

лични данни между администраторите може да бъде осъществен само след съгласието на клиентите. Ето защо, практиката на двамата администратори в този случай е напълно в рамките на изискванията на ЗЗЛД.

Трябва да кажем, че това е един от малкото известни ни случаи, в които администратори на данни прехвърлят помежду си лични данни на свои клиенти едва след изричното им писмено съгласие.

4. След изпълнение на дейността за която са събрани данните, да унищожат данните или да ги превърнат в анонимни.

Това означава:

А) За Shell - след изчерпване на възможностите на клиента да ползва услугите на т.нар. "Смарт карта", данните му, съхранявани от търговеца, да се унищожат.

Б) За Globul - след прекратяването на договора с клиента на едно или друго основание, данните за клиента следва да се унищожат или да се анонимизират и да останат евентуално за някакви статистически сведения на мобилния оператор.

Коментар: Фани Давидова

Подготвят се промени в Закона за защита на личните данни Фани Давидова, ПДИ

В началото на годината Комисията по защита на личните данни сформира работна група от експерти - представители на различни министерства - имаща за задача да подготви проект за изменение и допълнение на Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД). В работната група бяха поканени за участие и експерти на ПДИ.

Подготвяните промени не са предизвикани от проблеми на прилагането на ЗЗЛД в практиката (защото просто кой знае каква практика няма), а поради критичните бележки по текста на закона, направени от Европейската комисия на основа на Директива 95/46/ на Европейския парламент.

Директива 95/46/ е основен документ, уреждащ защитата на личните данни в Европейския съюз, приет през 1995 г. Нейната цел е да хармонизира законите в ЕС, да осигури надеждна защита на правата на гражданите и да позволи свободен пренос на лични данни в страните-членки на съюза. Директивата създава задължение за тях да осигурят еднакво ниво на защита на личните данни, когато те се прехвърлят или обработват в страни извън ЕС. Това задължение оказва голям натиск върху

страните, чиито законодателства не отговарят на приетите стандарти за защита на личните данни, особено върху държави като България, които са в процес на присъединяване към ЕС. Държавите, отказващи да приемат адекватни закони за защита на личните данни, могат да се окажат в положение на невъзможност да обменят определени видове информация с европейските страни.

Направените бележки и коментари относно съответствието на ЗЗЛД и изискванията на Директива 95/46/ са свързани основно с необходимостта от изясняване на съдържанието на основни понятия като - определението за лични данни, администратор на лични данни, обработване на лични данни и др. Като основен проблем на закона е посочена липсата на гаранции за сигурност на данните при трансгранично прехвърляне на данни от и към страни на ЕС.

В брой първи на бюлетина на ПДИ, публикувахме статия, разглеждаща въпроса нуждае ли се от промени ЗЗЛД. В нея застъпваме становището, че действащото законодателство съдържа неясни и

продължава на стр. 10

противоречиви определения на основните понятия и урежда по-скоро безмислената регистрация на всички администратори на данни, отколкото осигурява адекватна защита на личните данни на гражданите.

Хармонизирането на българското законодателство с установените европейски стандарти е едната страна на въпроса. При подготвянето на проекта за изменение и допълнение на ЗЗЛД задължително трябва да бъдат отчетени и констатираните до този момент проблеми от българската практика, колкото и бедна да е тя. Такива проблеми са например:

1. Неясното законово определение на понятието "лични данни" (чл.2), както и включването в приложното поле на закона данните на лицата, свързани с участие в граждански гружества или в органи за управление, контрол и надзор на юридически лица, както и при изпълняването на функции на гържавни органи. Новото определение следва да бъде приведено в съответствие с международните стандарти - при спазване на изискването за по-висока степен на публичност на данните за лицата, упражняващи публична власт и баланс между защитата на личната сфера и прозрачността на процеса на вземането на решения.

2. Констатиран до този момент проблем е и съществуващият режим на регистрация на администраторите на данни. Добро решение в тази посока е предвиждане на задължителна регистрация единствено за:

- гържавните органи, обработващи лични данни;
- частноправни субекти, които обработват "чувствителни лични данни"
- групи търговски гружества на доброволен принцип или след изрично писмено предписание на КЗЛД.

3. Проблем е и липсата на съответствие на разпоредбите на ЗЗЛД с останалото секторно законодателство, както и със Закона за достъп до обществена информация. Следва да се въведе яснота по отношение съответствието на понятията "лични данни" и "данни засягащи интересите на трети лица" в ЗДОИ.

4. Не на последно място като проблем трябва да споменем и липсата на нормативно приети единни минимални стандарти за технологична защита на личните данни от всеки един администратор.

Разбира се трудно може да се говори за установяване на абсолютна, сигурна и адекватна система за защита на правото на личен живот в контекста на шеметното развитие на технологиите и най-разнообразните услуги, които пазара предлага. Важно е обаче в закона да изведат ясно общите принципи на защита на личните данни, задължавайки основно гържавните органи, но и частния сектор да зачита правото на личен живот, включително и чрез налагане на технологии, защитаващи това право.

¹Това са данни, които разкриват расов или етнически произход, политически, религиозни или философски убеждения, членство в политически партии, организации, сдружения с религиозни, философски, политически или синдикални цели, както и лични данни, отнасящи се до здравето или сексуалния живот.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Антон Ангонов, Дарина Палова, Гергана Жулева, Кирил Терзийски, Николай Маревков, Фани Давидова
Редактор: Антон Ангонов
Оформление: Николай Маревков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия